מהדורה למורה – ליבי במזרח – דף תרגול (רגיל)

דף התרגול עוסק בניגודים, בהקבלה, בחרוז ובמבנה של "ליבי במזרח" (שאלות ← הכרעה), ומסתיים בפסקה בנוסח בגרות. השיר קצר ונמצא ברשות הרבים, ולכן כדאי שיהיה מודפס לפני התלמידים והתלמידות בזמן העבודה.

מסלול רגיל: הגרסה הרגילה: כל הפריטים. מומלץ 30–40 דקות, אפשר לחלק לשני שיעורים.

מפתח תשובות

#	שאלה	תשובה / כיוון
1	איפה נמצא ליבו של הדובר?	ב – במזרח – בארץ ישראל
2	איפה גר הדובר?	ג – בספרד, ב"סוף מערב"
3	בשורות 5–6 הדובר כותב שיהיה לו קשה מאוד לעזוב את הטוב של ספרד.	לא נכון – להפך: "יקל בעיניו" לעזוב את כל טוב ספרד, ו"יקר בעיניו" לראות את עפר המקדש החרב.
4	כל שורות השיר נגמרות באותו צליל, "-רב" – זהו חרוז ____.	מבריח
5	מה מייצגים "אדום" ו"ערב" בשיר?	ב – העולם הנוצרי והעולם המוסלמי ששלטו אז
6	"דביר" הוא קודש הקודשים בבית המקדש, ולכן "עפרות דביר נחרב" הם עפר החורבה של המקדש.	נכון
7	השיר נע מ... אל...	ג – משאלות של מצוקה אל הכרעה נחושה
8	התאימו בין האמצעי לבין הדוגמה מהשיר.	1–ב, 2–א, 3–ה, 4–ג, 5–ד
9	מיינו כל מילה או צירוף לצד שאליו הוא שייך בשיר.	מזרח / ציון: הלב، חבל אדום، עפרות דביר، מקום הגעגוע | מערב / ספרד: הגוף (אנכי)، כבל ערב، כל טוב ספרד، שפע ונוחות
10	סדרו את שלבי השיר לפי הסדר (1–3).	הסדר הנכון: ב → א → ג
11	מה מבטאת השאלה "איך אטעמה את אשר אוכל"?	כשהלב רחוק, גם ההנאות הפשוטות (אוכל, טעם) מאבדות את טעמן; זו שאלה רטורית שמבטאת קרע ותסכול.

#	שאלה	תשובה / כיוון
12	הסבירו את ההקבלה בשורה "ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב" ואת תרומתה למשמעות השיר.	שני חלקי השורה בנויים באותו מבנה (ציון/אני, חבל/כבל, אדום/ערב): גם ציון וגם הדובר שבויים בשלטון זר, ולכן גורלם קשור – גאולת האחד קשורה בגאולת השני.
13	במה שונה סיום השיר מפתיחתו? התייחסו לצורה (שאלות/קביעה) ולמשמעות.	בפתיחה – קרע ושאלות; בסיום – קביעה והכרעה. הסיום במילה "נחרב" חותם את השיר בכאב, אך הדובר כבר יודע מה יקר לו.
14	כתבו פסקה בנוסח בגרות: כיצד בא לידי ביטוי בשיר הקרע בין הדובר לבין המקום שבו הוא חי? התייחסו לשני אמצעים אמנותיים (טענה, ציטוט קצר, הסבר, סיכום).	טענה: השיר מעצב נפש קרועה בין גוף בספרד ללב בציון. אמצעים: ניגוד לב/גוף, מזרח/מערב; שאלה רטורית "איך אטעמה"; הקבלה חבל/כבל; אנטיתזה יקל/יקר; חרוז מבריח. הסבר: כל אמצעי מגביר את הקרע; המעבר משאלות להכרעה. סיכום. מחוון: טענה, ביסוס, הסבר, מושגים, מבנה.

כרטיס יציאה – כיוון

קל לו לעזוב את כל טוב ספרד, ויקר לו לראות את עפר המקדש החרב. ניגוד: לב/גוף, מזרח/מערב, קל/יקר.

לוודא

- פירוש אדום = העולם הנוצרי, ערב = העולם המוסלמי – פירוש מקובל, כמו בעמוד היצירה; לוודא את הניסוח לכיתה.
- בדף השורות מצוטטות בלי ניקוד; לוודא מול נוסח המקראה.

הדף מתאים לעמוד "ליבי במזרח – דף תרגול" באתר. יצרה: רוית ראש בן ישי

ליבי במזרח – דף תרגול – דף התלמיד/ה

מסלול: רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

חלק א' – הבנה ומידע

קראו כל שאלה וסמנו את התשובה הנכונה, או השלימו את החסר.

1. איפה נמצא ליבו של הדובר?

א) בספרד, במערב ב) במזרח – בארץ ישראל ג) בים, בדרך לציון ד) בבית שבו הוא גר

2. איפה גר הדובר?

א) בירושלים ב) במצרים ג) בספרד, ב"סוף מערב" ד) בבבל

3. בשורות 5–6 הדובר כותב שיהיה לו קשה מאוד לעזוב את הטוב של ספרד. ◯ נכון ◯ לא נכון

4. כל שורות השיר נגמרות באותו צליל, "-רב" – זהו חרוז _____.

5. מה מייצגים "אדום" ו"ערב" בשיר?

א) שני צבעים שהדובר אוהב ב) העולם הנוצרי והעולם המוסלמי ששלטו אז

ג) שתי ערים בספרד ד) בוקר וערב – זמני היום

6. "דביר" הוא קודש הקודשים בבית המקדש, ולכן "עפרות דביר נחרב" הם עפר החורבה של המקדש. ◯ נכון ◯ לא נכון

7. השיר נע מ... אל...

א) מהכרעה אל שאלות ב) משמחה אל צחוק ג) משאלות של מצוקה אל הכרעה נחושה

ד) מתיאור טבע אל תיאור מלחמה

חלק ב' – התאמה, סדר ומיון

בצעו את המשימות: מתחו קו, מספרו לפי הסדר, מיינו לטבלה וענו בקצרה.

8. התאימו בין האמצעי לבין הדוגמה מהשיר.

#		האות שלי		התאמה
1	ניגוד	____	א	ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב
2	הקבלה	____	ב	לבי במזרח ואנכי בסוף מערב
3	אנטיתזה	____	ג	איך אטעמה את אשר אוכל
4	שאלה רטורית	____	ד	עפר של חורבה יקר מכל טוב ספרד
5	פרדוקס	____	ה	יקל בעיני מול יקר בעיני

9. מיינו כל מילה או צירוף לצד שאליו הוא שייך בשיר.

מחסן מילים: חבל אדום · הגוף (אנכי) · מקום הגעגוע · הלב · שפע ונוחות · עפרות דביר · כל טוב ספרד · כבל ערב

מזרח / ציון	מערב / ספרד

10. סדרו את שלבי השיר לפי הסדר (1–3).

	שלב	מספר בסדר (1, 2, 3...)
א	שורות 3–4: הכבלים – איך יקיים נדריו כשציון והוא שבויים	
ב	שורות 1–2: הקרע – הלב במזרח והגוף במערב, ושאלה על טעם החיים	
ג	שורות 5–6: ההכרעה – קל לעזוב את ספרד, יקר לראות את עפר המקדש	

11. מה מבטאת השאלה "איך אטעמה את אשר אוכל"?

חלק ג׳ – כתיבה ופרשנות

כתבו תשובות מלאות. בתשובה הארוכה הקפידו על טענה, ביסוס (דוגמה מהיצירה), הסבר וסיכום.

12. הסבירו את ההקבלה בשורה "ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב" ואת תרומתה למשמעות השיר.

13. במה שונה סיום השיר מפתיחתו? התייחסו לצורה (שאלות/קביעה) ולמשמעות.

14. כתבו פסקה בנוסח בגרות: כיצד בא לידי ביטוי בשיר הקרע בין הדובר לבין המקום שבו הוא חי? התייחסו לשני אמצעים אמנותיים (טענה, ציטוט קצר, הסבר, סיכום).

כרטיס יציאה

1. מה הדובר מחליט בסוף השיר?

2. כתבו ניגוד אחד מהשיר.

3. השלימו: "היום הבנתי ש..."